

هلوک هلوک

تجارب ساختاری محتوایی نظم های شفاهی

دستوری های کودکان خراسان جنوبی

دکتر محمد بهنام فر

استاد دانشگاه بیرجند

مریم دبایع

دکتر محمد مهدی اصم

استاد دانشگاه فردوسی مشهد

سرشناسه.....	بهنام فر، محمد، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور.....	هلوك هلوك: تحليل ساختاري محتوایی نظم‌های شفاهی در بازی‌های کودکان خراسان جنوبی / نویسندگان محمد بهنام‌فر، مریم دباغیان، محمد مهدی ناصح؛ ویراستار حمیدرضا نویدی‌مهر.
مشخصات نشر.....	مشهد: طنین قلم، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری.....	۲۲۱ص.
شابک.....	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۶۰-۶۹-۶
وضعیت فهرست نویسی.....	فیبا
عنوان دیگر.....	تحلیل ساختاری محتوایی نظم‌های شفاهی در بازی‌های کودکان خراسان جنوبی.
موضوع.....	بازی‌های آوازی -- ایران -- خراسان جنوبی -- تاریخ و نقد
موضوع.....	Singing games -- Iran -- Khorasan, Southern -- History and criticism
موضوع.....	شعر عامه خراسانی -- تاریخ و نقد
موضوع.....	Folk poetry, Khorasani -- History and criticism
موضوع.....	بازی‌های کودکان ایرانی -- خراسان جنوبی
موضوع.....	Children's games, Iranian -- Khorasan, Southern
شناسه افزوده.....	دباغیان، مریم، ۱۳۵۱ -
شناسه افزوده.....	اصح، محمد مهدی، ۱۳۱۸ -
رده بندی کنگره.....	۹۷ ، ۵۸۱ ب/۹ GV۱۲۱۵
رده بندی دیویی.....	۵۰۶/۱۱
شماره کتابشناسی ملی.....	۵۰، ۵۲۰۰

هلوک هلوک (تحلیل مساحت محتوایی نظم های شفاهی در بازی های کودکان
خراسان جنوبی)

دکتر محمد بهنام فر، مریم دباغیان، حمید مهدی ناصح

ویرایش: دکتر حمیدرضا نویدی مهر

ناشر: انتشارات طین قلم

نوبت چاپ: چاپ اول، ۱۳۹۸/۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۶۰-۶۹-۶

نشانی ناشر: taninghalam@yahoo.com

شماره تلفن: ۰۹۱۵۱۰۹۴۶۹۵

فروشگاه اینترنتی کتاب: www.ketab.ir/taninghalam

۵.....	فهرست
۱۱.....	مقدمه
۲۳.....	۱. کلیات
۲۵.....	۱-۱) ادبیات کودکان
۲۶.....	۲-۱) پیشینه ادبیات کودک ر ایران
۲۷.....	۳-۱) نقش ادبیات در پرورش کودک
۲۹.....	۴-۱) بازی های کودکان
۳۰.....	۵-۱) تعریف بازی
۳۱.....	۶-۱) پیشینه بازی
۳۳.....	۷-۱) بازی کودکان و تأثیرهای آن
۳۵.....	۸-۱) طبقه بندی بازی ها
۳۶.....	۹-۱) طبقه بندی بازی های سنتی در ایران
۳۹.....	۲. نظم های شفاهی در بازی های کودکان خراسان جنوبی
۴۱.....	۱-۲) قدمت و معرفی نظم ها
۴۲.....	۲-۲) ترانه یا نظم شفاهی چیست؟
۴۲.....	۳-۲) قالب ترانه های عامیانه
۴۴.....	۴-۲) قالب های دیگر
۴۴.....	۵-۲) ترانه های کودکان
۴۵.....	۶-۲) انواع ترانه های کودکان
۴۵.....	۱-۶-۲) ترانه های لالایی
۴۶.....	۲-۶-۲) ترانه های نیایش
۵۱.....	۳-۶-۲) ترانه های نوازش
۵۲.....	۴-۶-۲) ترانه های آموزش

- ۵۲ ۲-۶-۵) ترانه‌های مناسبات و رویدادها
- ۶۶ ۲-۶-۶) ترانه‌های کار
- ۶۷ ۲-۶-۷) ترانه‌مثل‌ها
- ۶۸ ۲-۶-۸) ترانه‌های بازی
- ۶۹ ۲-۷) نظم‌های شفاهی در بازی‌های کودکان
- ۷۱ ۳. معرفی و تحلیل بازی‌های منظوم محلی کودکان خراسان جنوبی
- ۷۳ ۳-۱) ساختار کلی نظم‌ها
- ۷۳ ۳-۱-۱) ساختار زبانی و سبکی
- ۷۶ ۳-۱-۲) حجم و محتوا
- ۷۷ ۳-۲) تحلیل نظم‌های شفاهی در بازی‌های کودکان
- ۷۷ ۳-۲-۱) بازی‌های سنتی کودکان در ایران
- ۸۰ ۳-۲-۲) بازی‌های سنتی در خراسان جنوبی
- ۸۵ ۳-۳) شرح و تحلیل ساختاری محتوایی بازی‌های منظوم محلی در استان خراسان جنوبی
- ۸۵ ۳-۳-۱) «آخر زی» āxond (آخوندبازی)
- ۹۱ ۳-۳-۲) نام بازی: «آلو بالی» ālu bālu hey (آبالوهی)
- ۹۶ ۳-۳-۳) نام بازی: «اتک متک» atak matak (اتک متک)
- ۹۹ ۳-۳-۴) نام بازی: «اتل متل» atal matal (اتل متل)
- ۱۰۶ ۳-۳-۵) بازی «آرتنگ آرتنگ» (arar garang)
- ۱۰۹ ۳-۳-۶) نام بازی: «از چ می‌ترسی؟» (az če mi tars?) (از چه می‌ترسی؟)
- ۱۱۳ ۳-۳-۷) نام بازی: «استای زنجیل باف» (estây zanjil baf) (استاد زنجیر باف)
- ۱۲۱ ۳-۳-۸) نام بازی: «اُنی اُنی» onni onni (اُنی اُنی)
- ۱۲۴ ۳-۳-۹) نام بازی: «ای گل او» I kole ow (این سوراخ آب)
- ۱۲۶ ۳-۳-۹) نام بازی: «ای گُلُک او» i koluke ow (این سوراخ کوچک آب)
- ۱۳۰ ۳-۳-۱۰) نام بازی: «باد خُردِه [ن]» bād xorda (تاب خوردن)
- ۱۳۵ ۳-۳-۱۱) نام بازی: «تَاقِ جُف [ت]» [t]tāqe jof (طاق یا جفت)
- ۱۳۷ ۳-۳-۱۲) نام بازی: «تَپ تَپ خَمیر» tapp tappe xamir (تپ تپ خمیر)
- ۱۴۲ ۳-۳-۱۳) نام بازی: «تَل تَل، تَل تَل، تَل تَل» tale tal titale pâ (تَل تَل، تَل تَل، تَل تَل)
- ۱۴۴ بازی «تَل تَل تَل تَل تَل تَل» (tale tal titale pâ)
- ۱۴۵ آل دُز اَنبَآن دُز ale doz anbona doz (آل دزد، انبان دزد)
- ۱۴۹ ۳-۳-۱۴) نام بازی: «جَمال جَمال» jamal jamal (جَمال جَمال)
- ۱۵۲ ۳-۳-۱۵) نام بازی: «جَنب جَنب» janb janb (جَنب جَنب)
- ۱۵۵ ۳-۳-۱۶) نام بازی: «خَر سوز پالان سوز» xare sowz pālone sowz (خر سبز، پالان سبز)
- ۱۶۰ ۳-۳-۱۷) نام بازی: «خَمیر کُجَا؟» xamir koja? (خمیر کجا؟)
- ۱۶۳ ۳-۳-۱۸) نام بازی: «دُز هَوا چ می‌پَره؟» dar hava če mepara? (در هوا چه می‌پرد؟)

۱۶۷.....	sor deraxti pâ deraxti «سُردرختی پا درختی» نام بازی: (۱۹-۳-۳)
۱۷۰.....	نام بازی: «سُوره سُوره» (پیده سُوره لَشَخک به سُرای کی) (۲۰-۳-۳)
۱۷۴.....	نام بازی: «قَزَل خانم» qazal xânom (غزل خانم) (۲۱-۳-۳)
۱۷۸.....	نام بازی: «کُژشُد بَازی» koršod bāzi (کُژشد [چاله] بازی) (۲۲-۳-۳)
۱۸۱.....	نام بازی: کُلُمبِه کُلِیچِه kolombə koli (آفتاب، مهتاب) (۲۳-۳-۳)
۱۸۴.....	نام بازی: «کُماچ مِپَزُم» komače mepazom (کماچی می پَزُم) (۲۴-۳-۳)
۱۸۸.....	نام بازی: «کُورُم شَمکُورُم» kurom šamakurom (کُورُم شَمکُورُم) (۲۵-۳-۳)
۱۹۰.....	نام بازی: «گُمبو بَازی» (gombo bāzi) (گُمبو بَازی) (۲۶-۳-۳)
۱۹۵.....	نام بازی: «هُلُوک هُلُوک مَنگَلِی» holuk holuke mangali (هُلُوک هُلُوک مَنگَلِی) (۲۷-۳-۳)
۱۹۸.....	۴. تحلیل درون‌ایه نظم شفاهی بازی‌ها (۲۸-۳-۳)
۱۹۸.....	۱-۴. تحلیل ادبی نظام‌های شفاهی در بازی‌های کودکان خراسان جنوبی (۲۸-۳-۳)
۲۰۰.....	۲-۴. تحلیل روان‌شناختی نظم‌های شفاهی در بازی‌های کودکان خراسان جنوبی (۲۹-۳-۳)
۲۰۴.....	۳-۴. تحلیل جامعه‌شناختی نظم‌های شفاهی در بازی‌های کودکان خراسان جنوبی (۳۰-۳-۳)
۲۱۰.....	جدول شماره ۱. ساختارهای شفاهی (۳۱-۳-۳)
۲۱۱.....	جدول شماره ۲. پراکندگی واژه‌ها (۳۲-۳-۳)
۲۱۳.....	فهرست راویان (۳۳-۳-۳)
۲۱۵.....	منابع و مآخذ (۳۴-۳-۳)

کودکان افسانه‌ها را آوردند درج در افسانه‌شان بس سَر و پند
هزل‌ها گویند در افسانه‌ها گنج می‌جو در همه ویرانه‌ها*

توجه به کودک و رشد و تعالی روحی و جسمی او در حکم توجه به انسان و جامعه‌ای است که فرد کمال طلب در انتظار حصول آن است. کودک امروز ما، فردای ما را هم می‌سازد و سامان می‌بخشد.

چنانچه توجه فرد و جامعه به این مهم بیشتر معطوف شود، جامعه مورد نظر از اعتبار و الاتری برخوردار خواهد بود. به گمانم مدینه فاضله، شهری است که کودکان آن از پیش، با ادب و فرهنگ اصیل کودکانه رشد یافته باشند.

در متون مختلف ادب فارسی، اشارات فراوانی در باب فرهنگ کودک و از جمله بازی‌ها و سرگرمی‌های مربوط به او آمده است. از باب اعتبار سخن و بیان حجت بالغه به این روایت اشاره می‌شود: روزی حضرت امام حسن (ع) در طفلی، حضرت رسول (ص) را گفت: ای جدّ بزرگوار، می‌خواهم که بر اشتیری سوار شوم و هر طرف برانم.

* - جلال الدین محمد بن محمد بن الحسین البخاری، ثم الزّومی: مثنوی، تصحیح رینولد، ا. نیکلسون (به اهتمام دکتر نصرالله پورجوادی)، ۶ دفتر، انتشارات امیرکبیر، تهران، سال ۱۳۶۳ (دفتر سوم ص ۱۴۷).

حضرت فرمود: چون باشد اگر من شترشوم؟ امام حسن (ع) گفت: بغایت نیکو باشد. پس حضرت وی را بردوش مبارک خود نشانیده، از این گوشه حجره بدان گوشه می‌رفت و وقت آن حضرت بغایت خوش گشته بود.

در آن حال حضرت امام حسن (ع) گفت: ای جدّ بزرگوار، شتران را مهار باشد و شتر من مهار ندارد. حضرت هردو گیسوی مُشکبار به دست وی داد و فرمود: این موی‌ها مهار تو باشد. پس امام حسن (ع) هردو گیسوی آن حضرت به دست گرفت و حضرت رسول (ص) را کیفیت حال زیاده گشت. باز امام حسن (ع) گفت: ای جدّ بزرگوار، شتران آواز بآرند و عَف کنند و شتر من عَف نمی‌کند. حضرت را از این سخن کیفیت بغایت تعجب روی نموده، آواز برداشت و عَف کرد. در این وقت جبرئیل از سدره المنتهی خود را به حجره‌ی اهره آن حضرت رسانید و گفت: یا رسول الله (ص)، زبان نگاه دار که به یک عَف گفتی تو، ده‌های رحمت الهی باشد و لَجّه‌های مغفرت نامتناهی به جوش آمد. موج به اوج رسانید و به عزّت ربّ العزّه که اگر یک بار دیگر عَف کنی، خلق اولین و آخرین از عذاب خلاص یابند. طبقات هفتگانه دوزخ ابدالآباد خالی ماند. * مولانا جلال الدین رومی قدّس سره در این معنی فرموده است:

باز نگار می‌کشد چون شتران مهار را / یارکشی است کار او، یارکشی است کار من
اشترِ مستِ او منم، خارِ پرستِ او منم / گاه کُشد مهار من، گاه شود سوار من
اشترِ من چون عَف کند و ز سر ذوق کَف کند / هر دو جهان تلف کند در کَفِ شهسوارِ من
چه التفاتی از این برتر که می‌بینی حضرت رسالت با آن همه عزّو جلال ملکوتی،
دمی از وقت عزیزش را به عنوان بازی با ذریّه‌اش سپری می‌کند. بغایت حال، چنان که فرشته‌ای در این حال موکّل می‌شود که

اشارات فراوانی در باب توجه به کودک در ادب فارسی مطرح است که در این جا مجال بحث نیست. از جمله صاحب کتاب بدیع کلیله و دمنه آن را در بادی امر، خاصّ نوآموزان می‌داند؛ یعنی «احداث متعلّمان». **

* - مولانا فخر الدین علی صفی: لطایف الطوائف، به اهتمام احمد گلچین معانی، انتشارات اقبال و شرکاء، تهران: ۱۳۶۶، ص ۱۴.

** - ابوالمعالی نصر الله منشی: کلیله و دمنه، تصحیح مجتبی مینوی، چاپ چهارم، تهران سال ۱۳۵۵، ص ۳۹.

در همین ردیف کتاب‌هایی چون مرزبان‌نامه، قابوس‌نامه و آثار مختلف در باب ادب عامه و فرهنگ مربوط به کودکان. چه تاریخی و چه اسطوره‌ای. کم نیست که بتوان به نقل ساده‌ای از آن درگذشت. به عنوان نمونه، شاعرانی چون فردوسی، نظامی، سعدی، جامی و دیگران به ذکر نکاتی در این ابواب پرداخته‌اند، چنان‌که صاحب قابوس‌نامه و اخلاق ناصری و کتب مشابه آن از آن شمار است. خوشبختانه در حال حاضر، با انبوهی از این آثار به صورت مدوّن مواجهیم.*

قرن حاضر، قرن کودک و دورانی است که همت دانشمندان رشته تعلیم و تربیت و روان‌شناسی معطوف به پژوهش‌هایی است که به تکوین شخصیت کودکان بینجامد. بی‌شک فرهنگ کودک به نوعی با فرهنگ مادر مرتبط است و فرهنگ عامه، گویای فرهنگ مادری است. بدین معنا که پایه‌ریزی نخستین بنیادهای تربیتی کودک به رابطه احساسی، عاطفی و اجتماعی مادر با کودک وابسته است. بدین جهت، تحقیق درباره مواد و عناصر فرهنگ عامه و آنچه به کودکان مربوط می‌شود، جزء الزام‌های فرهنگی به شمار می‌رود. اهل ادب و کتاب، در هر موقعیت و مقامی که بوده‌اند، توجه به کودک و کودکان را بر خود فرض دانسته‌اند. بی‌جهت نیست که مولانا جلال‌الدین بلخی می‌گوید:

بهر طفل نو پدرتی کند گچه نقلش هندسه‌ی گیتی کند**
پدر و مادر، معلم، جامعه، سازمان‌ها و نهادهای تربیتی و آموزشی و وسایل ارتباط جمعی همه و همه در این مهم به یک اندازه شریکند. این حرکت، نموداریک فعالیت فرهنگی است که به نیرو و توان همگانی نیازمند است. تألیف معنی صورت منسجمی پیدا کند و در مسیر درستی گام نهد.

* - محمد هادی محمدی و زهره قاینی: تاریخ ادبیات کودکان ایران... دوران باستان، ج ۱؛ تاریخ ادبیات کودکان پس از اسلام ج ۲؛ تاریخ ادبیات کودکان دوره مشروطه ج ۳ و ۴؛ تاریخ ادبیات کودکان ایران در روزگار نوح ۵ و ۶ و ۷. تهیه شده در مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان، انتشارات چیستا، تهران سال ۱۳۸۰. در این مجموعه به بسیاری از آثار مربوط به کودکان (ترجمه‌ها، تحریرها، گزیده‌ها، منتخبات) اشاره شده است.

** - جلال‌الدین محمد بن محمد بن بلخی: مثنوی، دفتر دوم، ص ۴۳۳.

ما به درستی نمی‌دانیم که از چه تاریخ و زمانی بنیادهای مربوط به رفتار اجتماعی مابین کودک و خانواده صورتی مطلوب، پسندیده و منسجم پیدا کرده و به چه صورتی خانه و خانواده به تربیت کودک توجه نشان داده‌اند. این قدر هست که باید گفت همراهی و همپایی مادر و کودک در نخستین روزهای تولد طفل، به بیان آواها و اصوات و حرکات موزون و مختصری که طفلی به تدریج از آن تقلید می‌کرده، مربوط می‌شده است. به احتمال قوی، شاید بررسی پیکره‌های سنگی، اشکال و صور و نقاشی‌های مختلف بر روی دیواره سنگلاخ‌ها و غارها و ظروف سفالین در این باب، کمک اندکی به ما بکند.

توجه به مادر در ضمن احترام و اعتقاد به آیین‌های کهن از نوع آیین مهری، مادر ساری، گویند، این باور است که به اعتبار زایایی (زایش فرزند) مورد تقدس بوده است. به تدریج تمام نام کودک در خانواده اعتبار دیگری یافته است و از برکت همین اعتبار، فرهنگ کودک در صورت ادبیات داستانی، اثل‌ها، متل‌ها، افسانه‌ها، لالایی‌ها و بازی‌ها شکل گرفته است.

با پیشرفت فرهنگ و تمدن بشری، مظاهر مختلف مربوط به فرهنگ عمومی کودکان رشد و تحولی ماهوی پیدا کرد. از آن جمله، یکی همین بازی و سرگرمی برای کودکان است که عمده‌ترین بخش فعال فرهنگ کودک را تشکیل می‌دهد. چنان‌که اشاره شد، شاید نخستین جلوه‌های برخورد کودک با محیط و از جمله مادر، مربوط به همان آواهای گوش‌نوازی بوده است که به تدریج موجب خلق آثار منظوم شده است و همپای این نظم صوتی منظم زندگی قرین شده که با کار، عمل همراه بوده است. شاید برخی از محققان فرهنگ عامه برآنند که بازی‌ها و سرگرمی‌ها که از نوع فعالیت بدنی است و تقلیدی از کنش و واکنش دیگر افراد به مناسبت کسب تجارب زندگی و در نهایت امر، اقلان حش کنجکاو کودک نوپا.

پوشیده نیست که فطرت کودک متناسب با ارتباط عاطفی عمیق او با مادرش هست و ارتباط مادرش با جامعه و محیط جغرافیایی‌اش؛ بدین معنا که رابطه این دو با هم همانند رابطه آب است با حیات. در این ارتباط، مادر همانند آب حیات است

و محصول وجودی او نهالی پرثمر به نام کودک. شاید طبیعی ترین واسطه و رابطه در ارتباط های مربوط به زندگی انسانی، همین ارتباط بوده باشد که هم صورتی کهن و اسطوره ای داشته و هم رنگی از یگانگی و اخلاص.

تأثیر اصلی صحبت و معاشرت در سازمان بخشیدن به شخصیت وجودی افراد انکارناپذیر است. کودک در اثر مصاحبت، با شوق و اعتماد تمام تصویر زندگی را. چنان که در اعمال و رفتار دیگران می بیند. در وجود خویش منعکس می کند. به یقین، هر چه کودک در این مورد کسب می کند، تجربه ای است که حاصل آن در زندگی آینده اش به یاد خواهد خورد و به همین سبب بازی های کودکان در گروه های سنی مختلف به در جهت نوعی تقلید از رویدادهای زندگی است: یکی آمادگی برای کار و تلاش و دیگر تفریح. حالت سرگرمی و گذران وقت. از این جهات، کودکان نخستین کسانی هستند که با آن ها از این وقت خواند؛ این وقت در برقراری پایه های اولیه زندگی.

کودکان به دلیل گرایش به بازی و سرگرمی از باب دل شادی و نشاط خاطر، به سوی هم جذب می شوند. در همین تلاش کودکان، است که انواع بازی پیدا می شود و در ضمن آن، کودک به یادگیری های دیگری از دیگران به اصلاح کردار و گفتار نایل می گردد. بدین جهت، نوع بازی ها هم باید طوری باشد که چنین تحاربی را فراهم کند و کودک به سمت و سویی سوق داده شود که: تعلیم و تربیت ملی از آن تأثیر می کند. * بدین ترتیب که نفس بازی ها باید با پسندهای اجتماعی، اخلاقی و تربیتی - که به متناسب باشد و موجبات رضایت خاطر کودک، والدین و مربیان را فراهم سازد.

کودکان در هنگام بازی و سرگرمی ممکن است به صورت های مختلف اظهار وجود کنند و خود را در محیط زندگی و بافت جامعه به صورت نمادین یا نمایشی وارد سازند. این نوعی تقلید است که کودک به صورت فطری و در قالب فردی یا موجودی دیگر وارد می شود و در عالم خیال کودکانه، خود را می بیند و آنچه با او در مقابلش به بازی گرفته

* - علی کیهاشمی: آموزش ابتدایی، برنامه ها و طرح های تحصیلی، انتشارات کمیسیون ملی یونسکو، تهران سال ۱۳۴۳ ص ۸.

شده است، نمونه ساده این بازی هاست. قایم موشک، موش و گربه بازی، بازی های مربوط به تهیه و طبخ نان و غذا، عروسک بازی، خاله بازی، آب و آبیاری، ماشین بازی * و اتل مثل و اشعار و گفته های موزون و اصوات دلنشین که هم سرگرم کننده است و هم صورتی آهنگین دارد و گوش نواز است.

بازی ها، داستان های منظوم، لالایی ها و دیگر عناصر زبانی مناسب با طبع و سرشت کودک، یکی از عوامل تأثیرگذار در ذهن کودک است که هم از جهت یادگیری زبانی مهم است و هم از جهت تجربه های دیگر زندگی.

شاید آن آهنگ و موسیقی الفاظ مایه جذب توجه کودک و آرامش و خشنودی او می شود. کودکان به حکم فطرت، مجذوب ضرب آهنگ و موسیقی کلام می شوند. این جاذبه به جهت صوتی در کلام و ایجاد احساس و هیجانی مربوط است که کلام برانگیزاننده آن است. جمله باید اشاره کرد که صوت و لحن لالایی و حرکت نرم گهواره، در حکم صدای وحنی، معجون پر رمز و رازی است که آموزش و پرورش کودک را توانمند در پی دارد.

در نظم های شفاهی مربوط به بازی های کودکان، آرایه تکرار، اعاده حرکات و سکناات اهمیت ویژه ای دارد. کریم، لطیفه موسیقی را در ضرب آهنگ های پیاپی و موزون به خوبی درک می کند و از آن لذت می برد. شاید به همین سبب است که در شعر کودکان و بازی هایی که همراه ترنم است، باید به چه بیشتر ارکان صوتی به صورت پیاپی ارائه شود تا درک آن نیاز به تأمل نداشته باشد. از این جهات، اشعاری که به گونه مثنوی سروده می شود و موسیقی در الفاظ و قوافی ورد بدست، صورت توالی می آید، دلنشین تر و جذاب تر است تا اشعاری که به صورت غزل است. تکرار آوایی، درک و فهم کودک و یادگیری آن را در زمان اندکی میسر می سازد. شاید از این جهات باشد که در بازی های کودکان. آنجا که همراه نظمی در گفتار هست.

* - افسوس و صد افسوس که در عصر حاضر با آمدن بازی های رایانه ای و رواج آن در بین کودکان و نوجوانان و همچنین گسترش پارهای سرگرمی ها و بازی های غیر متناسب با فرهنگ بومی از طریق رسانه های گروهی، بیم آن است که بگوییم دوران بازی های محلی - از این دست که در این اثر دیده می شود گذشته باشد.

نظمی در حرکات کودک هم دیده می‌شود. به عبارت ساده‌تر، در این صورت است که کودک با آهنگ کلام و شاید با معنایی که از عمده کلمات موزون دریافت می‌کند، به بازی سروسامانی می‌بخشد و هر حرکتی را در بازی با نظم آوایی خاصی که می‌شنود، تطبیق می‌دهد. بر همین اساس، باید بازی‌ها را در راه تقویت قوهٔ تخیل کودک مؤثر دانست. لحن اشعار و ارتباط آن با نوع بازی‌ها، تصاویر ذهنی خاصی در کودک ایجاد می‌کند که ماندگار است.

بازی، یکی از عوامل مهم فرهنگی هر جامعه که می‌تواند سلامت جسمانی، روانی و عاطفی افراد، گروه‌های مختلف با هر سن و جنس را تضمین کند، سرگرمی‌ها و بازی‌های رایج این آن‌هاست. این بازی‌ها عموماً به بخشی از نیازهای جامعه پاسخ می‌دهند که بعضی از آن‌ها جنبهٔ تفریحی و برخی دیگر جنبهٔ آموزشی دارند. کودک عضو اجتماعی است که با شرکت در فعالیت‌های گسترده و مختلف، اجتماعی زیستن و اجتماعی بودن را می‌آموزد و به امثال لالچ، بازی برای اوزمان به فراموشی سپردن شکست‌های روزانه است.

شاید بتوان اولین پل ارتباط اجتماعی کودک را با هم‌نوعان و همسالان خود، همان بازی‌ها و شادی‌های کودکانه دانست. گریس زلی کودک به بازی، نظم شفاهی را به آن پیوند می‌زند. کودک با خواندن و شنیدن آن ترانه‌ها در حین بازی، زندگی و کنش‌های آن را تجربه می‌کند. او نه تنها به بازی عشق می‌ورزد، بلکه واژه‌ها و جمله‌های آهنگین را نیز بسیار دوست دارد و درهم آمیختن بازی و ترانه در یک ساختار برای او پدیده‌ای بی‌نهایت پرکشش و دلپذیر به وجود می‌آورد.

ترانه‌های بازی، هیجان، نشاط و تحرک را در او ایجاد می‌کند، بنابراین نظم‌های شفاهی، طیف رنگارنگی از عناصر، اشیا، انسان‌ها، پرندگان و حیوانات مختلف در تکاپو و حرکت هستند. کودک در هنگامهٔ این آمیزه‌ها چنان سرگرم و مشغول می‌شود که به دنبال رابطهٔ منطقی میان حوادث و ماجراها نمی‌گردد و گاه به‌گاه نیروهای انباشته و انرژی ذخیره در بدنش را راه می‌سازد و شاداب می‌شود، به طوری که گویی قصه یا روایتی کوتاه را در قالب اشعار نهفته در بازی، بازگو می‌کند.